

55 jaar informatie over plaagdieren en dierplagen

1953 - 2008

Van mededelingenblaadje van de overheid tot onafhankelijk magazine voor overheden, bedrijven en particulieren.

“Niemand weet hoeveel ratten er in Nederland zijn, want een volkstelling voor dit gedierte kan niet worden gehouden”. Zo begint Dr. C.J. Briejer, directeur van de Plantenziektenkundige Dienst (PD) zijn inleiding van aflevering één van de eerste jaargang van Rat en Muis. Het is dan september 1953. Het is 6 augustus 2008 wanneer KAD-directeur Nico Vonk in RTL Nieuws moet toegeven dat we weer terug bij af zijn. De woorden van Dr. Briejer blijken opnieuw actueel. De noodzaak van kennis en voorlichting dus ook. Het KAD-magazine Dierplagen Informatie heeft anno 2008, net als Rat en Muis 55 jaar eerder, een duidelijke missie.

Toppen en dalen

Overheidsbeleid wordt gekenmerkt door periodieke schommelingen in politieke aandacht. Oud-milieuminister Pieter Winsemius gaf in 1986 een deftige naam aan die schommelingen: de beleidslevencyclus. Hij gaat er in dit model vanuit, dat beleid net als een product een soort levenscyclus heeft: eerst moet men erkennen dat men het nodig heeft, dan heeft het product bestaansrecht en willen mensen het hebben en vervolgens treedt er een moment op dat men een beetje op het product uitgekeken raakt en er geen aandacht meer aan besteedt. Voor beleid formuleerde Winsemius de volgende stadia: erkenning, beleidsformulering, oplossing en beheer.

In de eerste fase, die van erkenning, is er veel discussie om te kijken of een bepaald beleidsaspect in aanmerking komt voor prioriteit.

**BELEID KUN JE OPVATTEN ALS
REACTIE DIE HET OPENBAAR BESTUUR
KAN FORMULEREN OM PROBLEMEN IN
DE SAMENLEVING OP TE LOSSEN.**

Elk ambtelijk beleidsterrein is aan de beleidslevencyclus onderworpen en voor plaagdierpreventie is dit niet anders. De cyclus voor plaagdierpreventie begint na de Tweede Wereldoorlog, toen er een dwingende noodzaak was om van overheidswege veel aandacht te besteden aan de preventie en bestrijding van ratten en muizen. In 1953 zag het eerste nummer van ‘Rat en Muis’, mededelingen betreffende de bestrijding van ratten en muizen, het licht.

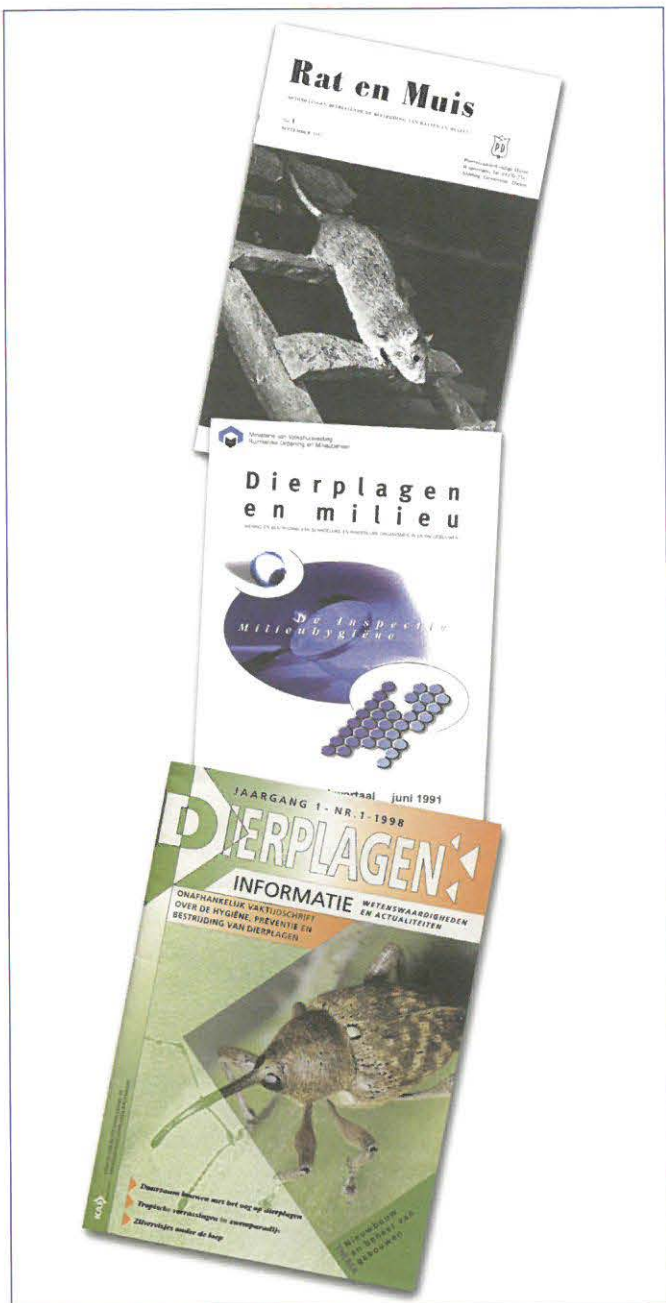
Rat en Muis, Jaargang 1, Nummer 1, september 1953

Het eerste artikel van Rat en Muis beschrijft de taak van de gemeentelijke rattenspecialist. Het is opmerkelijk hoe modern de visie op een effectieve rattenbestrijding toen al werd beschreven: De gemeenten zijn in de eerste lijn verantwoordelijk voor de rattenbestrijding. Gemeentelijke specialisten werden toen kosteloos opgeleid door de PD en werden daarna verder ondersteund. Het is dezelfde steun die het KAD als kennis-, advies- en opleidingscentrum vandaag de dag aanbiedt, alleen niet langer kosteloos omdat de steun van overheidswege is weggevallen.

In het allereerste nummer van Rat en Muis staat een prachtig artikel met verrassende foto's die laten zien hoe behendig zwarte ratten eieren verorberen. Ook dit is een artikel dat nog steeds actueel is. PD-directeur Dr. Briejer doet in zijn inleiding nog een uitspraak die vooruitziend bleek te zijn wanneer hij schrijft: *‘Een rat is “maar” een rat. Maar óók tegenover deze dieren hebben wij een morele verantwoordelijkheid. Wij moeten het bestrijden, dus het doden tot het uiterste beperken door te voorkomen dat de rattenstand te hoog wordt..... Hieraan kunnen nu vele Nederlanders meehelpen, maar zij moeten daartoe voorlichting krijgen door de deskundigen in hun gemeente. En deze vinden weer goede raad in deze mededelingen.’*

Van Rat en Muis naar Dierplagen en Milieu

Uit de Afdeling Gewervelde Dieren binnen de Plantenziektenkundige Dienst (PD) ontstond de Afdeling Bestrijding van Ratten en Muizen. Later werd die afdeling een onderdeel van de Directie Faunabeheer. In 1964 ging de Afdeling Ongedierbestrijding, later Afdeling Bestrijding van Dierplagen, deel uitmaken van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. Via

Landbouw en Volksgezondheid kwam de afdeling uiteindelijk bij Milieu terecht. De top van de beleidslevencyclus werd hiermee bereikt. Het werkterrein werd in de loop der jaren steeds verder verbreed, inclusief wetshandhaving. In 1980 werd aan de minister een voorstel aangeboden voor een Wet op de Ongediertebestrijding. Het blad Rat en Muis kreeg in 1991 een nieuwe naam: Dierplagen en Milieu.

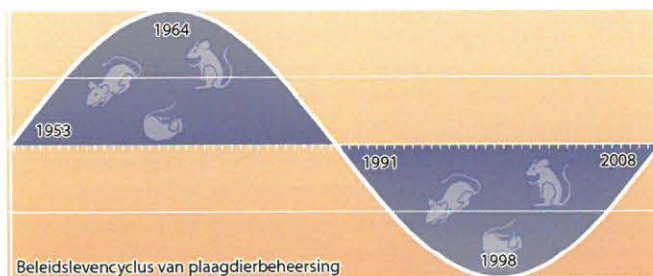
Dierplagen en Milieu, Jaargang 39, nummer 1, juni 1991

Het eerste nummer van Dierplagen en Milieu werd ingeleid door Ir. P.J. Verkerk, toenmalig hoofdinspecteur van de Inspectie Milieuhygiëne van het Ministerie van VROM. Hij benadrukt nog eens het belang van de totstandkoming van een Wet Dierplagen waarin de bestuurlijke organisatie van de dierplaagbestrijding moest worden geregeld. 'Dierplaagbestrijding heeft zich ontwikkeld tot een onderdeel van milieutechniek..... Milieubeleid in de praktijk.' concludeert Verkerk. Dierplagen en Milieu is dus een logische nieuwe naam en in het eerste nummer wordt veel aandacht gegeven aan insecticiden, rodenticiden en de verspreiding van het Hantavirus door knaagdieren. In de negentiger jaren nam de maatschappelijke en poli-

tieke aandacht voor het milieubeleid geleidelijk aan af. DGM (directoraat-generaal milieubeheer) voerde het afslankingsplan DGM-2000 uit en dat had ook voor de Inspectie consequenties. In 1998 nam de overheid afscheid van de Afdeling Bestrijding van Dierplagen. Het dal van de beleidslevencyclus werd bereikt. In dat dal werd het Kenniscentrum Dierplagen (KAD) geboren en zag een nieuw magazine het licht: Dierplagen Informatie. Nieuw is de ambitie van het KAD, dat spreekt van: 'Met de komst van de Stichting KAD heeft Nederland in Europees verband het voortouw genomen om deskundige, objectieve en actuele voorlichting voor iedereen rechtstreeks toegankelijk te maken.'

Dierplagen Informatie 10 jaar verder

Anno 2008 is het vakgebied plaagdiermanagement nog steeds bezig om uit het dal te klimmen. De financiering van het KAD wordt geheel gedekt door het verzorgen van opleidingen, door contracten met gemeentes en instellingen en door opdrachten uit de markt. Gebleken is, dat er juist in deze tijd grote belangstelling bestaat voor onafhankelijke kennis en praktijkadviezen. Dierplagen Informatie heeft, naast het traditionele delen van kennis, een nieuwe missie omarmd die zijn voorgangers niet hadden. 'Rat en Muis' en 'Dierplagen en Milieu' werden uitgegeven door de overheid. Dierplagen Informatie heeft als

extra doelstelling om diezelfde overheid als 'nieuwe' doelgroep te informeren en te overtuigen van de verantwoordelijkheid die overheden onverminderd dragen. De rollen zijn in feite, tijdelijk, omgedraaid. In het licht van de beleidslevencyclus is de huidige positie tussen het dal en de top van de curve. Steeds meer mensen zien het verband tussen klimaatsverandering en het risico van invasieve exoten voor de inheemse natuur, de volksgezondheid, dierziekten en de economie. Milieubeleid is weer in!

Uit het dal omhoog

De verantwoordelijkheid en daarbij de noodzaak van onafhankelijke kennis en voorlichting is actueler dan ooit want de risico's van plaagdieren zijn dat ook. Nederland ligt op een knooppunt van wegen. Te land, ter zee en in de lucht. Vanouds zijn de lage landen een distributieland en met goederen en passagiers worden ook schadelijke en ziekteverwekkende organismen verspreid. Klimaatsverandering zorgt ervoor dat warmteminnende dieren steeds meer van Nederland gaan houden en ongeveer tien procent van die exotische immigranten hebben het bij ons zodanig naar de zin dat ze plagen veroorzaken of nieuwe ziekten verspreiden.

Dat zijn feiten die om effectief beleid vragen, waarbij verschillende ministeries opnieuw zullen moeten samenwerken. Met elkaar en met het KAD als gemeenschappelijk kenniscentrum. Dierplagen Informatie wil ondertussen een belangrijk medium zijn, waarin meningen geventileerd, kennis overgedragen en grenzen geslecht worden.